

РЕЦЕНЗИЯ

От: доц. д-р Теодора Иванова Калейнска, ВТУ, Философски факултет, катедра "Политология, социология и културология"

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ по професионално направление 3.3 “Политически науки“, (Публична администрация)

Автор на дисертационния труд: Тихомира Александрова Костова

Тема на дисертационния труд:

"Междубщинско сътрудничество - подход на стратегическо управление и иновации на местно ниво"

Основание за представяне на рецензията: участие в състава на Научно жури съгласно Заповед № РД 38-298/17.07.2020 г. на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски“ и Решение на Факултетния съвет на Философски факултет на СУ „Св. Климент Охридски“ от 7.07.2020 г., протокол №17 във връзка с провеждане на защита на дисертационния труд за присъждане на ОНС „доктор“ на Тихомира Александрова Костова

1.Обща информация за автора на дисертационния труд

Дисертантката Тихомира Александрова Костова е редовен докторант в катедра „Публична администрация“ на Философски факултет на СУ в периода февруари 2017-2020г. в научно направление 3.3. Политически науки (Публична администрация). Тихомира Костова е магистър по социология на СУ, магистърска програма „Трудови пазари и развитие на човешките ресурси“, и бакалавър по Публична администрация на Философски факултет на СУ. В хода на обучението си, Тихомира Костова последователно прави стаж в Община Добрич, в офиса на Омбудсмана на Република България и в Института за модерна политика – гр. София, а в периода 2013-2016г. работи като координатор и експерт „Програми и проекти“ на ПроАктив Тийм ЕООД. Това ѝ позволява да участва в

изпълнението и управлението на редица проекти като „Чуй моя глас“, както и да участва в създаването на проектни продукти като изследване и анализ конкурентоспособността и иновациите в областите Хасково, Кърджали, Смолян и Благоевград; разработване на общински план за развитие на община Девин и Созопол за периода 2014-2020; изготвяне на последваща оценка за изпълнението на Регионалния план за развитие 2007-2013 г. на Югоизточен район; изготвяне на Регионален план за развитие на Южен централен район за периода 2014-2020 г.; изготвяне на функционален анализ с цел оптимизиране на функциите, процесите и организационната структура на Управляващия орган на ОП „Регионално развитие“ 2007-2013 г.; разработване на функционален анализ на общини Кресна, Созопол и Банско. Тихомира Костова участва активно в научни конференции, в които споделя практическите изводи от изпълнените проектни дейности, води семинари със студенти в специалност „Публична администрация“.

2.Обща характеристика на представения дисертационен труд

За публична защита, дисертант Тихомира Костова е представила завършен дисертационен труд в общ обем от 194 страници, от които 180 съставляват основния текст, а останалите страници са библиография от близо 150 източника на български, английски и норвежки езици, както и приложение – използваната анкетна карта. Работата е обогатена отлично – 4 таблици и 30 графики допълват и онагледяват текста. Дисертацията следва класическия модел на писане на дисертационни тези като изследването е разположено в три глави, увод и общо заключение. Важно е да отбележа, че според мен, дисертацията има много добра вътрешна логика и връзка като структурата следва логиката на научното изследване; съдържанието на отделните глави е равномерно и балансирано; всяка глава има добре очертани тематични раздели на съдържанието си. Всичко това допринася за добрата подреденост и структура на цялостното изследване, за четивност и

прегледност. След всяка глава, дисертантката е представила своите обобщения и изводи, общо заключение в края на дисертацията, където е направена и самооценка на приносните моменти. Считам, че езикът и стилът на дисертацията също съществено допринасят за общото ѝ добро звучене, предложено е много добро познаване на използваните категории, акуратно са посочени и анализирани данни, както и резултатите от проведеното собствено изследване.

В структурен и съдържателен план, работата навлиза с Увод, в който Костова е защитила актуалността на междуобщинското сътрудничество /МОС/, акуратно е формулирала своите обект, предмет, цели и подцели, задачи на изследването; представила е използваните методи и е обяснила методиката на проведеното изследване; разгърнала е основна и съпътстваща хипотези на изследването. Още в Увода акуратно са представени и ограниченията на анализа.

Като обект на изследването, дисертант Костова е извела управлението на местно ниво, а като предмет на изследването – „инструментът на междуобщинско сътрудничество и неговите особености, които го характеризират като стратегически инструмент, с който местната власт постига публични цели и си осигурява достъп до иновации“ /стр. 6/. Ясното формулиране на задачите и подзадачите на изследването, както и отличното познаване на прилаганата методологическа рамка, позволяват в последващото представяне на изложението да се постигне един много добър резултат, който води дисертантката към защита на формулираната основна теза /„*междуобщинското сътрудничество е стратегически инструмент на местната власт за постигане на публични цели исъщо е инструмент за осигуряване на достъп до иновации за местната власт*“ /стр.7/. Детайлно и точно дисертантката е представила и три основни подцели, ясната им формулировка на този ранен етап на изследването както и дешифрирането на методите, с които ще бъдат постигнати, позволяват и провеждането на

задълбочено и логически последователно изследване. Като такива, Костова посочва на първо място дефинирането на ключовите понятия, с които ще работи; изработване на собствена матрица за изследване на практиките и резултатите от инициране и осъществяване на сътрудничество чрез систематизиране на основните характеристики на МОС и разработване и тестване на собствена методика за изследване и оценка на мнението на представители на български местни власти за реализиране на МОС. Използваните изследователски методи са обяснени с разбиране, като в инструментариума са включени количествени и качествени методи, дескрипторч, сравнителен анализ, анализ на случай, емпирично социологическо изследване. Приветствам усилията и търсенето на докторанта да проведе ЕСИ за нагласите на българските местни власти за прилагане на МОС като считам, че 18% отзоваване е добра основа за последващите изводи, както и търсенето на анкетно отзоваване сред страните /Норвегия, Исландия, Финландия/, избрани за сравнителното изследване.

Първа глава разглежда теоритичната рамка на дисертационното изследване, предлага основните ключови понятия /МОС, иновации на местно ниво, стратегическо управление на местно ниво, др./, очертани са техните характеристики, разгледани са позитивите и негативите на МОС. Демонстрирано е много добро познаване на основни документи на международни организации, националната институционална рамка, както и авторови тези, пряко свързани с определяне на категориите.

Втора и трета глава са много богати, представяйки в сравнителен план системите за местно самоуправление в три страни на изследване и примери за прилагане на МОС в трите страни /Исландия, Финландия и Норвегия/ и България. *Втора глава* представя системата на местно самоуправление в изследваните три северни страни, обхваща му, функции и задължения, особености, МОС и формите, които са идентифицирани в тях. Изследването е богато илюстрирано, представените сравнителни таблици

правят впечатление със своето богатство и прецизност /стр.53-57; стр.95-96 и 97-98стр./. Интересно стоят представянето на характеристиките, функциите и особеностите на местното самоуправление в България, в сравнителен план със северните страни и изводите, които прави дисертантката, а именно, че и „ в Исландия, Финландия, Норвегия и България местните власти разполагат с **еднакъв обем компетенции в един и същ набор от сфери** независимо от своя размер“ /стр. 98/, но за разлика от България, то в трите северни страни „МОС е инструмент, както на **местната**, така и на **централната власт** за извършване определени **реформи** и **повишаване качеството на публичните политики** в определени сфери“ /стр. 100/ чрез въвеждане на разнообразни форми на МОС чрез „**съвместните власти, междуобщински компании и договорни споразумения** за **делегиране отговорността** за организиране или предоставяне на **услуга** или **дейност** от една или повече местни власти към **друга местна власт**“. Много добро впечатление прави, че дисертантката не само изследва и представя МОС и неговите форми в северните страни, но тя предлага, анализира, търси законови налични рамки, които биха насърчили и дали възможност за развитие на МОС в българската местна власт, извежда добри практики, цялата работа изобилства от примери и проекти. Това засилва практическия аспект на предложения дисертационен труд.

Трета глава представя и анализира и проведено самостоятелно изследване от дисертантката сред 265 български общини, свързано с наличните нагласи за прилагане на МОС в България и за степента на познаване на МОС, на добри практики и готовност за прилагането им. Анализът е богато илюстриран с 30 графики. Убедително са представени множество анализи на единични случаи от Норвегия, Финландия, Исландия и България, което още веднъж убедително демонстрира отличното познаване на материята от страна на дисертантката и акуратността и дълбочината на проведеното от нея изследване. Цялостната концептуална и

методическа рамка на изследването довеждат дисертантката до извода, че „МОС е гъвкав, динамичен и „жив“ инструмент. Междуобщинското сътрудничество е инструмент на стратегическо управление, защото предоставя възможност за инициране на секторни реформи, сближаване на политики и повишаване качеството на публичното управление“. /стр. 175/.

В заключението са изведени общите изводи, потвърдена е основната хипотеза.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати и приноси

Оценявам приетите от дисертантката подход, структурата, цели, задачи, методика, които убедително водят до доказване на предложената в увода, теза положително. Главите на предложениия труд са завършени, позволяват изложението да има своята вътрешна логика и последователност, съдържат практико-приложни резултати в сферата на местното самоуправление.

Предложеният дисертационен труд има своите приноси. Дисертантката скромно е оформила четири свои приносни постижения /стр.180/, които намирам за основателни, считам че те биха могли да бъдат чувствително обогатени. Считам, че дисертационният труд има значими научно-приложими приноси, явявайки се обобщение на богат фактологичен материал за местно самоуправление, МОС и обобщаване на значителен по обем масив от данни като за трите северни страни, така и за България. Работата съдържа практико-приложни резултати и богат сравнителен анализ за изследваните случаи. Наличните обработени емпирични данни в диаграми и фигури за познаването и нагласите за прилагане на МОС могат да бъдат добра база за анализ на динамиката целепологане – инициране на промени – промени в нагласите на местните власти и да чертаят своеобразния български път към реална децентрализация и утвърждаване на

регионалното сътрудничество в България. Считам, че цялата работа би била особено полезна, особено с познаването на формите на МОС в северните страни, за НСОРБ в неговата работа по реална децентрализация. Споделянето на резултатите от ЕСИ и разширяването на познаването на МОС сред местните власти могат да имат същностно влияние върху стратегическото управление на местно ниво. Бих насърчила дисертантката това първо подобно ЕСИ да не остава последно.

Считам, че дисертантката и нейният научен ръководител много удачно са подбрали „интересни“ страни от стария континент – Норвегия с трайното ѝ нежелание за присъединяване към ЕС, Финландия и Исландия – ЕС и България – нова страна членка. Сравнителното изследване определено носи много акумулирана информация за местното самоуправление, за МОС, за най-добри практики в тези страни, което оформя и сериозен принос на дисертанта. Предложените сравнителни таблици обогатяват и допълват търсенето и доказват тезата на дисертантката.

Дисертационният труд, чрез проучване на МОС като възможен подход за стратегическо управление на местно ниво, обогатява теорията за местното самоуправление, и предлага самостоятелен модел за прилагане на МОС от българските местни власти, описаните добри практики са отличен източник на информация и идеи. Предложеното изследване е основа за сравнителен анализ и проследяване на тенденциите в местното самоуправление и в по-широк европейски контекст, доразвива важни аспекти на методологията и инструментите за провеждането на подобни изследвания. То може да бъде и в основата на различни отправни точки и перспективи за бъдещи проучвания и научноизследователски усилия.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

Дисертантката Костова е предложила списък с публикации по темата на дисертацията, който включва три статии – две публикувани вече в

специализирани списания и едно в предпечат. Статиите са пряко свързани с изследваната тема и демонстрират постоянство и наличие на сериозен изследователски интерес.

6. Оценка на автореферата

Представен е автореферат в обем от 28 стр., включващ представяне на съдържанието на дисертацията, приноси и списък на публикациите.

7. Бележки и въпроси

Считам, че темата на дисертационния труд е актуална, със значим практически принос и носи в себе си много благодатни бъдещи търсения и изследвания. Би било полезно и с голяма практическа полза, задълбочаване и надграждане на резултатите от настоящето изследване с оглед разширяване на знанията за практическо прилагане на добри практики от страна на българските местни власти и на НСОРБ.

В тази връзка смятам, че ако се тръгне към издаване на работата, дисертантката би следвало да разшири и препореди представянето на българските практики, които в момента са представени в гл.3, 3.2.1 и в. гл.2, 2.2.4. От това работата само би спечелила и би изглеждала по-компактна. Под разширяване на предложените практики имам предвид, че освен програма Лидер, Норвежки финансов механизъм и отделни проекти по европейски финансираня /стр. 92-95/, международната помощ бе много силна в процеса на демократизация и местните власти бяха един от приоритетите за въздействие – визирам Съвета на Европа, в това число и подкрепата за създаването на самото НСОРБ; Американската агенция за международно развитие (USAID), Швейцарската агенция за развитие и сътрудничество (SDC) и Българо-швейцарската програма за сътрудничество, програмите за трансгранично сътрудничество. В резултат на тази подкрепа бяха създадени сериозни партньорски мрежи на местно

ниво, изследването на които би обогатило последващи изследвания на дисертантката – асоциации на общини във всички региони, общински туристически сдружавания и др.

В този план имам следния въпрос:

Как виждате МОС след десет години в България? Споделете /стр.100/, че МОС е успешен „жив“ инструмент на север, но не и в България, въпреки, че местните власти са с еднакви компетенции в едни и същи сфери /стр.98/. Можем ли да очакваме организационната култура на сдружаването на общинско ниво да преодолее финансовото мерене на „проектни инвестиции и състезание“ в една община? „Раждат“ ли се съзнателно вече българските региони?

Заключение

Считам, че след като се запознах обстойно с дисертационния труд, с автореферата и публикациите на Тихомира Александрова Костова, те отговарят за изискванията за придобиването на образователна и научна степен „доктор“ и категорично изразявам положителна оценка. Това и всичко изразено в настоящата рецензия ми позволява да препоръчам на уважаемото жури да присъди образователната и научна степен „доктор“ в професионално направление 3.3 “Политически науки“, (Публична администрация) на Тихомира Александрова Костова.

25.09.2020г.

Рецензент:

Гр.Велико Търново